

We laten zien dat het kan

Meerjarenvisie 2026-2030 voor gezonde lucht, schoon water, vruchtbare bodem en een groene leefomgeving. Voor iedereen.

NATUUR & MILIEU

Laat zien dat het kán

Marjolein Demmers
Directeur-bestuurder

In 2025 waren we met Natuur & Milieu medeorganisator van een manifestatie in Den Haag. Spannend, want het was de eerste keer. Maar we zagen dat het nodig was om op deze manier onze stem te laten horen over het enorme gebruik van bestrijdingsmiddelen in ons land. Middelen waarvan we weten dat ze slecht zijn voor natuur en milieu. Maar ook voor mensen. En dat werd tijdens deze dag heel duidelijk. Er waren tranen van mensen die ziek geworden zijn omdat ze gewerkt hebben met deze middelen. Zoveel verdriet omdat er gedacht werd dat het veilig was.

Klimaatverandering en biodiversiteitsverlies zijn vaak grote termen waarvan we soms niet goed kunnen plaatsen wat ze nu te maken hebben met ons dagelijks leven. Deze dag in Den Haag maakte dat in één klap duidelijk. Want het gaat over ons allemaal. Over de omgeving waarin we wonen, werken en naar school fietsen. Waar we in het water springen als het warm is, lekker wandelen of een borrel drinken met de buurt. Dat is waar ons werk om draait.

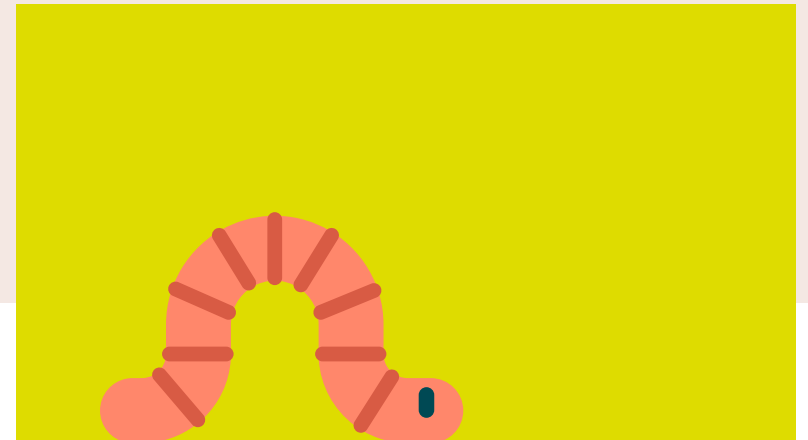
Steeds meer mensen maken zich zorgen over het klimaat en het milieu. Terecht. Maar we zien dat in politiek Den Haag beleid voor verbetering van klimaat en biodiversiteit vaak wordt weggezet als: 'het moet van Europa', of: 'luxe'. Terwijl

het gaat om het veiligstellen van onze eigen omgeving. Voor nu en voor volgende generaties.

De aanpak van Natuur & Milieu is duidelijk en effectief. We duiken in de problematiek en gaan met alle partijen aan tafel. We nemen een rol als bruggenbouwer en bekijken oplossingen vanuit een veranderingstheorie waarmee we het hele systeem in beweging brengen. Zo werken we stap voor stap aan beter beleid, en ook aan praktijkvoorbeelden die laten zien dat manieren die beter zijn voor natuur en klimaat lonend zijn. En we nemen je mee in het verhaal van het waarom. Zodat die grote begrippen kleiner worden. Want gezonde lucht, schoon water, vruchtbare grond en een groene buurt is voor iedereen belangrijk.

We spraken in de ontwikkeling van deze meerjarenvisie met tal van mensen uit verschillende werkvelden: journalisten, wetenschappers, politici, trendwatchers en merken met een missie. We verdiepten ons in onderzoeken en we vroegen de mensen die ons steunen wat zij belangrijk vinden. Al deze informatie namen we mee in de ontwikkeling van onze strategie voor de komende jaren. Ik hoop dat deze meerjarenvisie een inspirerende leerervaring biedt.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Voor je ligt onze meerjarenvisie 2026-2030. We laten je zien hoe we de komende jaren al onze energie inzetten om klimaatverandering tegen te gaan en biodiversiteit te herstellen.

Onze ambitie is helder: een samenleving waarin gezonde lucht, schoon water, een vruchtbare bodem en een groene leefomgeving vanzelfsprekend zijn. Voor iedereen. Dat bereiken we met beleid dat werkt, mensen die mee willen bewegen en voorbeelden die de mogelijkheden in de praktijk brengen. Wij laten zien dat het kan.

De afgelopen jaren hebben we met succes gebouwd aan een aanpak die werkt. We brengen partijen bij elkaar die elkaar niet vanzelf vinden. Beleidsmakers, wetenschappers, bedrijven en mensen thuis. We werken aan structurele oplossingen, niet aan losse maatregelen.

Deze strategie versterken en verdiepen we nu verder. Dat doen we met scherpe systeemanalyses die blootleggen waar de essentie van de verandering ligt, en

hoe wij daarin, met onze unieke kracht, het verschil kunnen maken. We zetten de komende jaren bewust in op alle pijlers van het transitieproces van DRIFT: Structuur, Cultuur en Praktijk. Door op al deze niveaus tegelijk te werken, vergroten we onze impact over de volle breedte van de verandering. Daarmee bouwen we aan een stevige en toekomstbestendige basis.

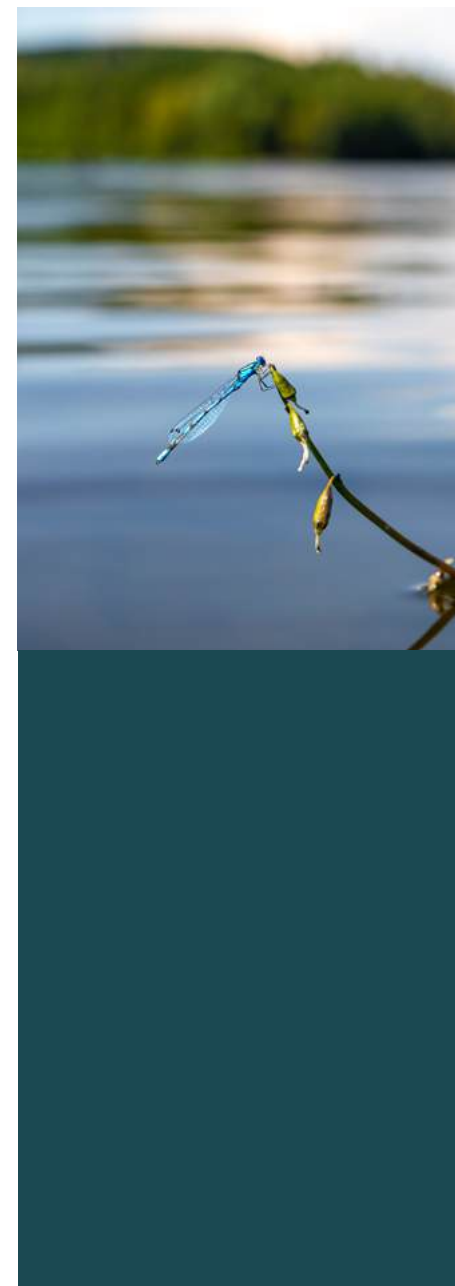
Vanuit deze aanpak geven we de komende jaren richting aan de onderwerpen waaraan we werken. We kiezen waar we nodig zijn, hoe we het verschil kunnen maken en waar onze inzet leidt tot structurele verandering.

Deze ambitie vraagt om een organisatie die meebeweegt met haar omgeving en tegelijk koersvast blijft. We versterken ons vermogen om scherp te analyseren wat er nodig is. En we kiezen met focus onze interventies. Daarbij is een open blik essentieel: op de politieke realiteit, de internationale ontwikkelingen en de dynamiek in de samenleving en het bedrijfsleven. Om dat goed te doen, benutten we de volle breedte van de kwali-

teiten in onze organisatie. We creëren ruimte voor ieders inbreng, of je nu vooroploopt of liever vanuit rust bijdraagt. Een veelheid van stemmen maakt ons sterker.

Ook onze financiële basis brengen we naar een hoger niveau. We investeren in groei van onze achterban en het werven van donateurs. En we verbreden onze financieringsbronnen, onder meer via vermogensfondsen en betrokken bedrijven. Dit stelt ons in staat om flexibel en onafhankelijk te blijven opereren, en snel in te spelen op wat de wereld van ons vraagt.

Zo bouwen we samen verder aan zichtbare impact en structurele verandering. We maken niet alleen nu het verschil, maar zorgen ook op lange termijn voor een groene en gezonde leefomgeving. Voor ons en de generaties na ons.

1. De kracht van verbinding

We leven in een tijd waarin veel mensen onzekerheid en dreiging ervaren. Toenemende ongelijkheid, angst, oorlog en frustratie voeden wereldwijd polarisatie en populisme. De sociale samenhang staat onder druk, met groeiende zorgen over de woningmarkt, de zorg, het onderwijs en de gevolgen van een veranderend klimaat. Het vertrouwen in de politiek is erg laag.

Klimaatverandering blijft een onderwerp waarover veel mensen zich, terecht, zorgen maken. Echter: door de politiek wordt beleid voor klimaat en biodiversiteitsherstel steeds vaker weggezet als 'luxe'. De belangen van verschillende partijen lijken hierin soms mijlenver uit elkaar te liggen.

Natuur & Milieu gelooft in de kracht van verbinding. Want juist door mensen, bedrijven en partijen aan elkaar te verbinden en samen naar oplossingen te zoeken, zorgen we voor beweging. Zo bereiken we een duurzame toekomst voor iedereen. Een toekomst waarin gezonde lucht, schoon water, vruchtbare grond en een groene leefomgeving vanzelfsprekend zijn.

We werken samen aan concrete oplossingen. We doen voorstellen voor effectief beleid om onze natuur te herstellen en versterken, en om klimaatverandering tegen te gaan. We betrekken en inspireren de maatschappij, het bedrijfsleven en de politiek met toepasbare alternatieven voor beleid en aantrekkelijke praktijkvoorbeelden. Juist door die sterke samenwerkingen, laten we zien dat het kán.

Een gezonde leefomgeving

Onze leefomgeving is alles wat ons iedere dag omringt. De lucht die we inademen, ons water, het groen in de buurt en de akkers waarop we gewassen verbouwen. Hier goed voor zorgen is geen 'luxe'. Het is een basisvoorwaarde voor een goed leven voor iedereen. Nu en in de toekomst.

We willen een samenleving waarin we welvaart op een brede manier bekijken. Een economie waarin we schoon, circulair, natuurinclusief en duurzaam produceren en consumeren. Eerlijk verdeeld, toekomstgericht en binnen de draagkracht van de aarde.

Klimaatverandering en verlies van biodiversiteit hebben directe invloed op onze leefomgeving. Hittegolven maken steden onleefbaar, vervuild water bedreigt onze gezondheid en zonder bestuivende insecten komt ons voedsel in gevaar.

Door de natuur te herstellen en klimaatverandering tegen te gaan, zorgen we voor koelere buurten, schonere lucht, meer groen en veilig water. Daarom blijven dit ook de komende jaren de twee hoofddoelen van onze organisatie. Ze vormen de basis van onze strategie.

Klimaatverandering en verlies van biodiversiteit zijn enorme en wereldwijde problemen. Problemen die ver buiten de grenzen van ons geografische werkgebied gaan. Maar door ons juist te richten op wat we in Nederland kunnen doen, zorgen we hier voor tastbare verschillen. Deze verschillen zijn direct voelbaar en zichtbaar in onze eigen omgeving. Door ons te ontwikkelen als koploper in de verduurzaming van de internationale economie, reikt onze impact verder dan de landsgrenzen.

Onze aanpak: verbinden, versnellen, veranderen

Sinds onze oprichting in 1972 werkt Natuur & Milieu aan structurele oplossingen voor natuur, klimaat en een gezonde leefomgeving. Dat doen we op een manier die ons kenmerkt: gedreven door feiten, oplossingsgericht en altijd in samenwerking.

Onze allereerste publicatie ging over de intensieve veehouderij. In het gerucht makende rapport waren we kritisch over toenemende bodem- en watervervuiling door de grote hoeveelheden dierlijk mest die over het land werden uitgereden. Door het industriële karakter van de intensieve veehouderij, vonden we dat deze niet thuishoorde in landelijk gebied.

We slagen erin bruggen te bouwen tussen uiteenlopende visies. We laten zien dat een gezonde, groene, veilige en prettige leefomgeving niet alleen noodzakelijk is, maar ook aantrekkelijk en haalbaar.

Door actuele ontwikkelingen te vertalen naar toepasbare oplossingen en begrijpelijke boodschappen, bereiken we een breed publiek. En met elke samenwerking vergroten we de impact. We laten zien dat investeren in natuur en klimaat direct bijdraagt aan gezondheid, veiligheid en kwaliteit van leven. Nú en voor volgende generaties.

Met ruim vijftig jaar ervaring, een sterk netwerk en een solide reputatie, zijn we een invloedrijke speler op het gebied van duurzaamheid in Nederland. Dat blijft niet onopgemerkt: in 2025 noemde **Vrij Nederland** Natuur & Milieu een van de meest invloedrijke belangenorganisaties in Den Haag en de #1 van alle groene organisaties. Een erkenning van onze rol als bruggenbouwer, aanjager en verbinder.

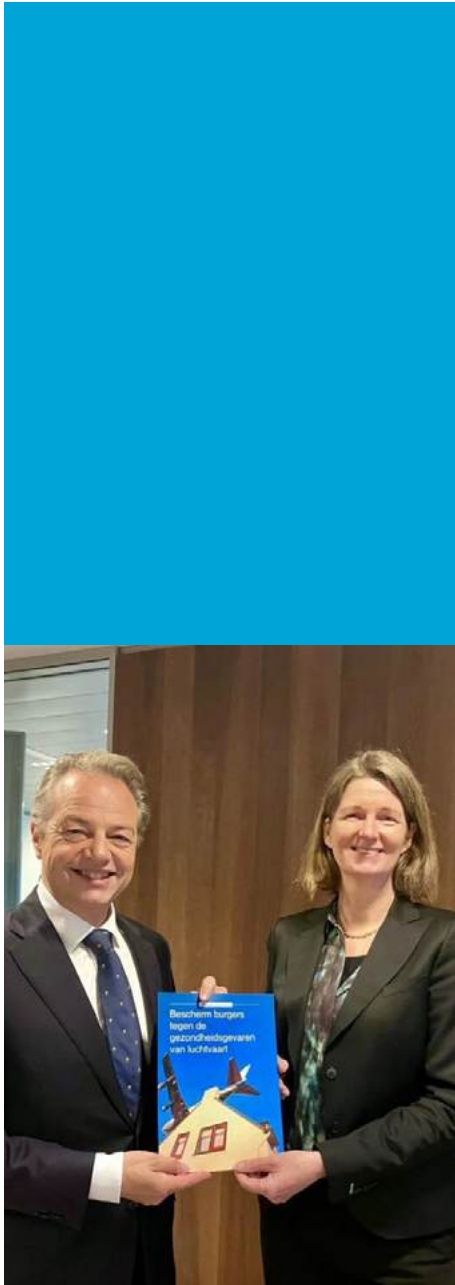
Onze positie en kracht

We zijn een onafhankelijke, constructieve en inhoudsgedreven milieuorganisatie. We vertegenwoordigen een breed maatschappelijk middenveld. We onderscheiden ons door onze samenwerkende aanpak met een breed spectrum aan partijen. Daarnaast blijven we in dialoog en gaan we het gesprek aan.

Een sterke positie in politiek Den Haag is de belangrijkste hefboom

We zijn een gedegen gesprekspartner. Dat is dankzij onze constructieve houding, ons verbindende vermogen en de integrale kennis die we genuanceerd en begrijpelijk aan tafel brengen. We zijn oplossingsgericht en door ons brede netwerk kunnen we effectief beïnvloeden en agenderen in de politiek. Hiermee stimuleren we klimaatneutrale oplossingen en laten we zien hoe we behoud en herstel van natuur kunnen realiseren.

We verbinden verschillende perspectieven rond gemeenschappelijke doelen

Door onze brede blik op en kennis over onderwerpen, verbinden we verschillende partners en belangen in gemeenschappelijke doelen. We kijken door andere lenzen en brengen nuance waar polarisatie dreigt. We worden breed gevonden als samenwerkingspartner omdat we ons baseren op feiten. En omdat we constructief, pragmatisch en oplossingsgericht zijn. Er wordt herkend dat samenwerken met Natuur & Milieu leidt tot meer ambitie en duurzaam resultaat.

We veranderen het systeem

Onze strategie richt zich op verandering van het hele systeem. Al onze activiteiten dragen bij aan dit doel. Dit vraagt soms net dat beetje extra, vooral omdat kortetermijnoplossingen soms aantrekkelijk lijken. Maar alleen door de spelregels ook op lange termijn te veranderen, werken we aan echt structurele oplossingen.

We zijn urgent optimistisch

We zien dat alleen het benoemen van problemen niet voldoende bijdraagt aan de oplossing. Daarom kijken we met een optimistische blik naar urgente problemen. We laten zien wat de mogelijkheden zijn en hoe we die samen realiseren.

● Onze kernwaarden op een rijtje

We werken samen aan oplossingen

We laten feiten spreken

● We richten ons op oplossingen

Missiestatement:

Natuur & Milieu werkt samen aan concrete oplossingen en stelt effectief beleid voor om onze natuurlijke leefomgeving te herstellen en versterken, en klimaatverandering tegen te gaan. Wij zorgen er met onderzoek, inspiratie, agendasetting, informatie en sterke samenwerkingen voor dat iedereen zo veel mogelijk doet om Nederland zo snel mogelijk duurzaam te krijgen. En we laten zien dat het kán. We zetten onze deskundigheid in om te laten zien hoe ver we al zijn en we blijven bij de feiten. We zijn urgent optimistisch. Want we zijn al goed op weg en willen samen nog sneller nog meer bereiken.

We brengen met ons werk toepasbare alternatieven en aantrekkelijke voorbeelden. We raken hoofd en hart met aansprekende communicatieboodschappen. We betrekken mensen in de maatschappij, uit het bedrijfsleven en de politiek. We zijn verbinders die zorgen voor sterke samenwerkingen. We komen samen verder, ook met partijen die er net even anders tegenaan kijken. Want alleen samen versnellen we de aanpak van de meest urgente klimaat- en natuurproblemen. En alleen samen zorgen we voor een samenleving waarin we prettig en veilig leven, wonen en werken met een positief effect op klimaat en natuur. Voor iedereen nu, en straks voor de volgende generaties.

2. De wereld om ons heen

Om ons werk goed te kunnen doen, is het belangrijk dat we een scherp oog houden voor wat er in de wereld om ons heen gebeurt. Dit zijn de maatschappelijke en politieke trends waar we, op het moment van opstellen van deze meerjarenvisie, rekening mee houden.

Toenemende politieke spanningen

Het mondiale politieke klimaat is vol onzekerheid¹. Oorlogen in verschillende delen van de wereld zorgen voor groeiende sociale onrust. Internationale samenwerkingen staan onder druk door geopolitieke confrontaties en handelsconflicten. Dit vraagt aanpassing van bedrijven, overheden en de Europese Unie om te kunnen bewegen in dit nieuwe speelveld.

Ook de opkomst van populistische en extreemrechtse bewegingen is wereldwijd zichtbaar. Dit wordt aangewakkerd door onvrede over economische ongelijkheid, migratie en het falen van traditionele partijen om grote maatschappelijke problemen aan te pakken.

Vertrouwen is laag

Het politieke klimaat in Nederland kent een zelfde onrust. Het vertrouwen van de Nederlanders in de politiek is laag. Een meerderheid van de Nederlanders vindt dat het de verkeerde kant opgaat met het land en 58 procent is niet tevreden over de politiek². Er bestaan grote zorgen over de woningmarkt, de kosten van levensonderhoud, de gezondheidszorg. Ook klimaatverandering staat in het rijtje van onderwerpen waar mensen zich het meest zorgen over maken. Dit vooral in het licht van zorgen om de volgende generaties, achteruitgang van de natuur en de afhankelijkheid van buitenlandse energiebronnen.

Een ruime meerderheid vindt echter ook dat de kosten van verduurzaming niet eerlijk worden verdeeld – tussen arme en rijke Nederlanders, of tussen burgers en bedrijven. Rechtvaardigheid en de eerlijke verdeling van de lasten zijn daarmee centrale begrippen als het gaat over klimaatbeleid. Organisaties als het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), de Wetenschappelijke Raad voor het

Regeringsbeleid (WWR) en het Centraal Planbureau (CPB) erkennen dit. Zij wijzen op het belang van een eerlijke verdeling van lasten en op een goede toegang van mensen met lagere inkomens tot de maatregelen voor verduurzaming. Opvallend is dat, ondanks de zorgen rond klimaat, de bereidheid om hier zelf iets aan te doen bij het merendeel van de Nederlanders laag is.

De ruimte in politiek Den Haag voor structureel klimaat- en natuurbeleid is steeds kleiner geworden. Duurzaamheid wordt vaak geframed als een luxe-probleem dat moet wijken in tijden van economische of sociale druk. Of als iets 'wat moet van Europa', in plaats van als een fundament voor toekomstige welvaart en veiligheid voor ons allemaal. Ook de slechte samenwerking tussen de verschillende ministeries in de aanpak van grote maatschappelijke problemen, zorgt ervoor dat oplossingen niet van de grond komen.

¹ Global Risks 2025: A world of growing divisions - Global Risks Report 2025 | World Economic Forum
Top Geopolitical Risks of 2025 | S&P Global
The world in 2025: ten issues that will shape the international agenda
Top geopolitical risks 2025

² Continu Onderzoek Burgerperspectieven Bericht 2 > 2025 van Sociaal Cultureel Planbureau

Voor Natuur & Milieu betekent dit dat we rekening houden met twee scenario's. In het eerste scenario kunnen we ervan uitgaan dat de politiek onze argumenten en pleidooien (deels) meeneemt voor oplossingen vanuit coalities en de samenleving. In een tweede scenario moeten we er echter van uitgaan dat we vanwege het politieke klimaat lastiger gehoor vinden. Dat er weinig tot geen beleid tot stand komt, of dat het bestaande beleid wordt teruggedraaid.

Nieuwe tijdgeest

De politieke onrust die er wereldwijd heerst, speelt zich af in een periode waarin we volgens trendwatchers te maken hebben met een verandering van de tijdgeest.

Voorlopers hierin zijn de generaties geboren tussen 1980 en 1995 (de Millennials) en tussen 1996 en 2012 (GeneratieZ, GenZ). Beïnvloed door verschillende crises zoals de coronapandemie, nemen zij het voortouw in het vormen van een nieuwe maatschappelijke standaard. Ze zijn digitaal vaardig en sterk gericht op duurzame impact. Ze eisen actie van overheden en bedrijven, en ze laten dit zien in hun keuzes als consument en werknemer³. Klimaatverandering en verlies van biodiversiteit zijn onderwerpen waar zij zich het meest zorgen over maken.

³ Bron: Deloitte Global 2024 Gen Z and Millennial Survey

Waar staan we nu?

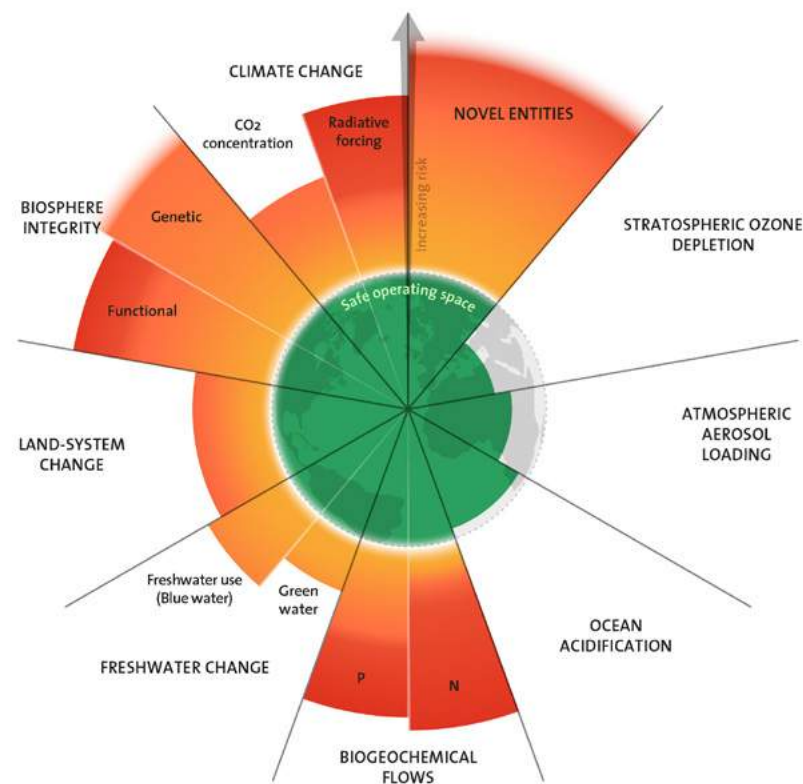
Klimaatverandering, chemische vervuiling en verlies van biodiversiteit vormen het grootste risico voor een stabiel leven op aarde. Dat blijkt uit de theorie van Planetaire Grenzen (zie figuur 1), ontwikkeld door Johan Rockström en collega-wetenschappers. Zeven van de negen door hen gedefinieerde grenzen zijn inmiddels overschreden. Dit maakt de planeet minder voorspelbaar en onze toekomst kwetsbaar.

De aanpak van klimaatverandering en het behoud van leefomgeving zijn wereldwijd vastgelegd in verschillende verdragen en wetten. De belangrijkste is het Parijsakkoord uit 2015. Hierin spraken landen af de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius, en het liefst tot 1,5 graad. Nederland legde deze doelen wettelijk vast in de Klimaatwet: in 2050 moet de netto-uitstoot van broeikasgassen tot nul zijn teruggebracht, met een tussendoel van 55 procent reductie in 2030 ten opzichte van 1990 (Klimaatwet).

Daarnaast is in 2020 het Europese 'Zero Pollution 2050' vastgesteld. Het doel is dat in 2050 de kwaliteit van lucht, water en bodem niet schadelijk meer is voor mens en natuur. dan geen schadelijke gevolgen meer hebben voor mens en natuur (Europese Commissie). Ook werd in 2020

de Europese biodiversiteitsstrategie aangenomen. Deze streeft onder andere naar de bescherming van 30 procent van de natuur op land en in de zee. Dit is onder meer vertaald in de Europese Natuurherstelwet, die in 2024 werd aangenomen.

Deze wet stelt bindende doelen: in 2030 moet minstens 20 procent van de land- en zeegebieden van de EU zijn hersteld, en in 2050 alle ecosystemen die herstel nodig hebben (Natuurherstelwet).

Figuur 1: Planetaire Grenzen

Realiteit

Ondanks de verdragen en wetten, is de realiteit anders. In 2024 is de wereldwijde temperatuur al met meer dan 1,5°C gestegen (WMO), en in Nederland zelfs met 2,3°C ten opzichte van het pre-industriële tijdperk (CLO). De Verenigde Naties waarschuwen zelfs dat, zonder ambitieuze doelen en onmiddellijke actie, de temperatuurstijging kan oplopen tot 2,6 à 3,1°C deze eeuw (UNEP Emissions Gap Report 2023).

Nederland lijkt het wettelijke klimaatdoel van 55 procent emissiereductie in 2030 niet te gaan halen. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is er slechts 10 procent kans dat de doelen voor sectoren als de gebouwde omgeving en mobiliteit worden gehaald. Voor industrie, landbouw en landgebruik is die kans zelfs minder dan 5 procent (PBL Klimaat- en Energieverkenning 2023).

Ook op andere vlakken blijft de voortgang achter. Indicatoren voor energietransitie, circulaire economie, natuur- en waterkwaliteit en milieukwaliteit laten geen positief beeld zien (PBL Balans van de Leefomgeving 2023). Op het gebied van biodiversiteit haalt Nederland geen van de veertien doelen; voor zeven doelen raakt het doel zelfs steeds verder uit zicht (Biodiversiteitsdashboard).

Welke gevolgen heeft dit?

Het overschrijden van de planetaire grenzen is overal merkbaar, ook in Nederland. Een veranderend klimaat betekent meer zeer warme dagen, droge periodes, pieken in regelval en het opwarmen van de Noordzee. Dit alles heeft gevolgen voor het ecosysteem en alles wat groeit en bloeit. Er is ook een kans op de lange termijn dat ons klimaat juist kouder wordt. Het mogelijk vertragen van de Atlantische oceaanstroming (AMOC) als gevolg van opwarming, bedreigt ons milde klimaat. Bij het wegvallen van deze stroom kunnen extreem koude winters en langdurige droogte optreden, terwijl de zeespiegel nóg sneller stijgt dan al verwacht. Dit heeft voor ons allemaal consequenties.

Ook het overschrijden van de grens voor biodiversiteitsverlies is in Nederland voelbaar. Het Statusrapport Nederlandse Biodiversiteit 2025 (Naturalis), gepubliceerd door Naturalis Biodiversity Centre in Leiden, laat overtuigend zien dat het slecht gaat met de biodiversiteit in Nederland. Bijna alle onderzochte soortgroepen gaan achteruit. Een iconische groep als de vlinders bijvoorbeeld, telt nu minder dan de helft van het aantal individuele vlinders dan in 1992.

Deze cijfers hebben invloed op onze voedselzekerheid, want zonder bestuivende insecten is er geen oogst. Ecosystemen raken uit balans en onze natuurlijke buffers tegen droogte, hitte en wateroverlast verdwijnen.

De gevolgen van chemische vervuiling worden eveneens steeds zichtbaarder. Denk aan PFAS – stoffen die inmiddels doordringen tot in drinkwaterbronnen, dieren, voedsel en daarmee in ons. Of aan bestrijdingsmiddelen die in verband worden gebracht met ernstige ziekten zoals kanker en Parkinson. Een vervuilde bodem, slechte waterkwaliteit, schadelijke stoffen in de lucht: het is geen toekomstbeeld, het is de realiteit van vandaag.

Marjolein Demmers
Directeur-bestuurder

“Tot nu toe lukt het niet goed om onze natuur en samenleving echt te beschermen. Maar het kan wel. Nederland wordt pas echt schoon en veilig als we binnen de grenzen komen van de natuurlijke systemen op aarde en van Nederland. Dat vraagt om andere keuzes: vervuiling terugdringen, de leefomgeving anders inrichten en duurzame opties de norm maken. Wij versnellen die verandering. Met mensen, bedrijven en overheden. Niet alleen omdat het nodig is, maar ook omdat het kansen biedt voor een gezonde samenleving en een sterke economie. Altijd concreet, verbindend en urgent optimistisch.”

3. Terugblik als fundament voor vooruitgang

In onze vorige meerjarenvisie 2022-2025 legden we de basis voor onze twee hoofddoelen: het tegengaan van klimaatverandering en het behoud en herstel van biodiversiteit. We benadrukten destijds al dat deze doelen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Veel oplossingen dragen bij aan beide. Maar we erkenden ook dat er soms een spanningsveld kan ontstaan dat vraagt om zorgvuldige afweging.

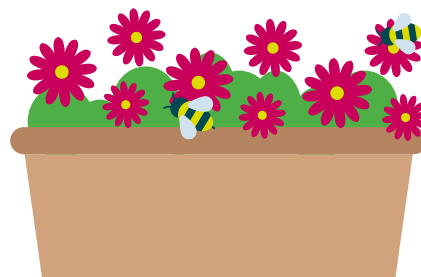

De afgelopen jaren gaven we op een succesvolle manier invulling aan onze doelstellingen. We lieten zien dat het opwekken van schone energie en natuurherstel hand in hand kunnen gaan – zoals in de **Noordzee**, waar windenergie wordt gecombineerd met herstel van het ecosysteem.

Via de **Coalitie voor Bereikbaarheid** maakten we zichtbaar hoe ons mobiliteitssysteem is ingericht op autobezit. Dat heeft niet alleen gevolgen voor klimaat en biodiversiteit, maar ook voor de toegang tot basisvoorzieningen, vooral voor kwetsbare groepen. Daarnaast stonden we aan de wieg van de invoer van Zero-emissiezones.

We lieten zien een zeer constructieve gesprekspartner te zijn op weg naar een **natuurvriendelijk landbouw-systeem**. We agendeerden keer op keer de gevaren van bestrijdingsmiddelen. We zetten pilots op met partijen in de keten om met veel minder bestrijdingsmiddelen te telen, als eerste stap op weg naar biologisch. We zetten het belang van een goede kwaliteit van oppervlaktewater op de kaart. We zetten stevig in op het oplossen van de stikstofcrisis. Hoogtepunt was onze actieve rol in de coalitie 'Duurzaam Evenwicht'. Daarin ontwikkelden we samen met maatschappelijke en economische partners een breed gedragen plan met een structurele uitweg uit de stikstof- en natuurcrisis.

In stedelijke gebieden benadrukten we de waarde van groen voor leefbaarheid én biodiversiteit. En met het nieuwe programma Grondstoffen richtten we ons onder andere op het spanningsveld tussen kritieke metalen en natuur.

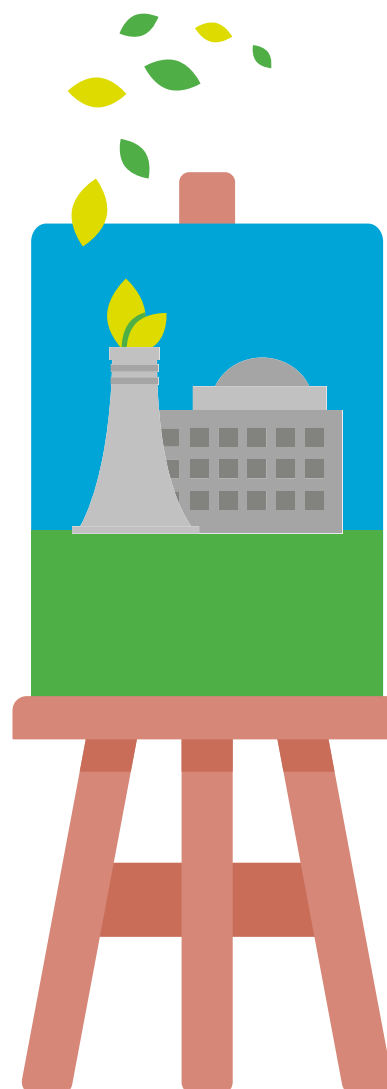
Met onze visie op de Industrie van Morgen toonden we aan op welke manier schone, circulaire en eerlijke industrie toekomst heeft in Nederland, en dat ruimte gemaakt moet worden voor deze toekomstbestendige sectoren.

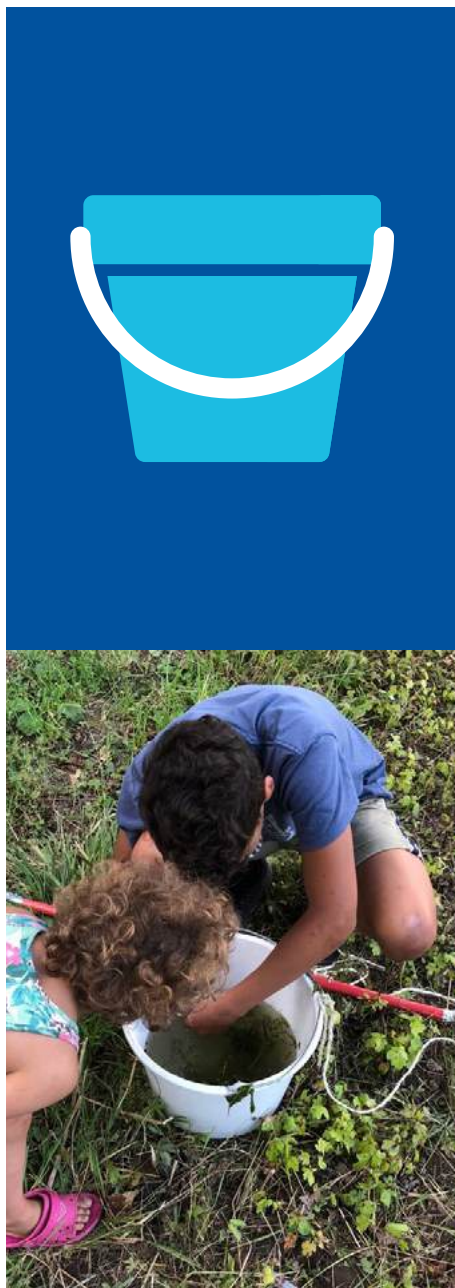
Wat deze projecten en campagnes verbindt, is onze aanpak: wetenschappelijke inzichten vertalen naar verhalen die raken, voorstellen die werken en oplossingen die haalbaar zijn. We benutten de kracht van emotie. Mensen worden niet alleen bewogen door feiten, maar vooral door wat hen raakt.

Als kompas hanteerden we het transitie-model van DRIFT. Dit hielp ons om kansen in het krachtenveld te herkennen, scherpe keuzes te maken en te sturen op systeemverandering. We gebruikten het model om te bepalen waar we onze rol als aanjager, verbinder of uitdager het beste konden inzetten. Dit denkkader nemen we mee de nieuwe periode in, en bouwen we verder uit.

Deze aanpak bracht veel zichtbare beleidsverandering, groeiende maatschappelijke betrokkenheid en een stevig netwerk met leden van de Tweede Kamer en bewindspersonen. Verandering is ook complex. Het spanningsveld tussen klimaat en biodiversiteit blijft uitdagend, gedragsverandering vraagt tijd én stimulans, de echte verandering zit in het hele systeem. Wetgeving alleen is niet altijd voldoende of snel genoeg om systemen écht te kantelen.

Die inzichten nemen we mee. We bouwen voort op wat werkt, en maken aanvullend ook nieuwe keuzes. De context verandert, de urgentie groeit en het moment om een verschil te maken is nu.

4. Een nieuw hoofdstuk: onze aanpak in 2026 en verder

Zowel het veranderende klimaat als het verlies van biodiversiteit vragen om stevige actie. Maar ze bevinden zich in een andere fase. Klimaatbeleid is inmiddels stevig geïmplementeerd en er is brede aandacht voor de problematiek. Regelmatig komen in het nieuws hittegolven, droogte en overstromingen door klimaatverandering voorbij. Ook hebben inmiddels tal van economische partijen belang bij goed klimaatbeleid. Zij laten van zich horen als maatregelen worden teruggedraaid.

Voor biodiversiteit geldt dat veel minder. Hier is nog volop werk te doen: in het agenderen van het probleem, het bouwen aan structurele (beleids)oplossingen en aan economische perspectieven. De activiteiten die we de komende jaren ontwikkelen op beide hoofddoelen, passen we aan naar de fase waarin ze zich bevinden. Zo bereiken we het grootste resultaat.

Onze themakeuzes: strategisch, verbindend en gericht op versnelling

Onze impact ontstaat door langdurige inzet, kennis en sterke netwerken rond belangrijke onderwerpen als landbouw, waterkwaliteit, industrie, luchtvaart, energieopwekking en circulaire

economie. Die langdurige betrokkenheid is een kracht en een onderscheidend vermogen. Tegelijk blijven we scherp op wat de tijd vraagt: thema's en inhoudelijke programma's veranderen mee met urgente uitdagingen voor klimaat en biodiversiteit. En met het unieke dat wij daaraan kunnen bijdragen, aanvullend op andere milieuorganisaties.

We zetten in op de onderwerpen waar de meeste impact te realiseren is. Jaarlijks reflecteren we op onze keuzes, resultaten en positionering. Dit maakt ons koersvast, maar wendbaar waar nodig.

4.1 Transitiedenken

Onze manier van werken onderscheidt zich door onze systeemaanpak. We werken voor een samenleving waarin we leven binnen de draagkracht van de aarde: schoon, circulair, natuurinclusief en duurzaam. Dat is een ingrijpende en fundamentele verandering. Het vraagt om een omslag die verder gaat dan losse maatregelen of tijdelijke aanpassingen. Het raakt diepgewortelde routines en botst met oude structuren.

We bevinden ons in een tussenfase: oude manieren zijn onhoudbaar geworden, maar nieuwe initiatieven zijn kwetsbaar, versnipperd en nog niet vanzelfsprekend. Gevestigde methoden profiteren nog van bestaande regelgeving en financiële voordelen.

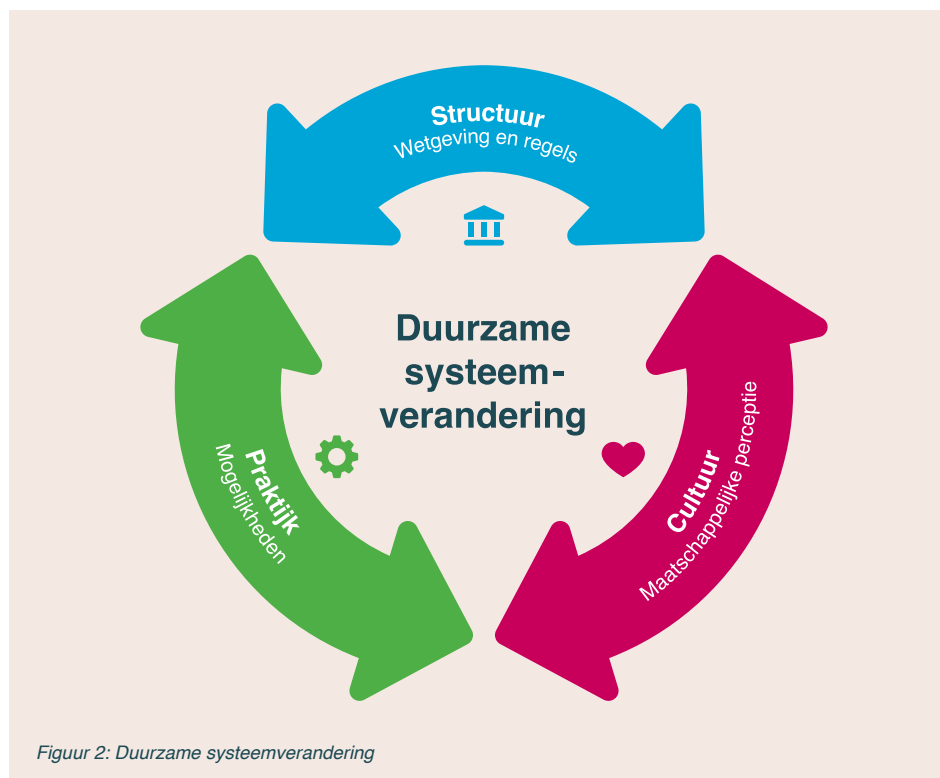
We kiezen daarom voor een aanpak waarbij we geen symptomen bestrijden, maar oude structuren voorgoed vervangen. We doen dit door systemen zo te veranderen, dat deze inherent schoon en toekomstbestendig worden. Dit beslaat een geheel van wetgeving, gewoontes, economische prikkels en sociale normen die samen bepalen hoe we produceren, consumeren en met onze leefomgeving omgaan.

Om richting te geven aan de interventies die passen bij het veranderen van het hele systeem, werken we volgens het transitie-model van DRIFT (Dutch Research Institute for Transitions).

DRIFT (Dutch Research Institute for Transitions) is een toonaangevend onderzoeksinstituut verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, gespecialiseerd in transitieprocessen naar een duurzamere samenleving. DRIFT ontwikkelt kennis, methoden en tools om fundamentele maatschappelijke veranderingen – zogenaamde transities – te begrijpen, begeleiden en versnellen. Het instituut werkt samen met overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties aan complexe vraagstukken rondom klimaat, energie, mobiliteit en biodiversiteit.

Binnen de theorie van DRIFT wordt een systeem gezien als een samenhangend geheel van mensen, instituties, technologieën, regels, praktijken en culturen die samen een maatschappelijke functie vervullen. Zo kun je bijvoorbeeld denken aan een energiesysteem, een mobiliteits-systeem en de verzorgingsstaat.

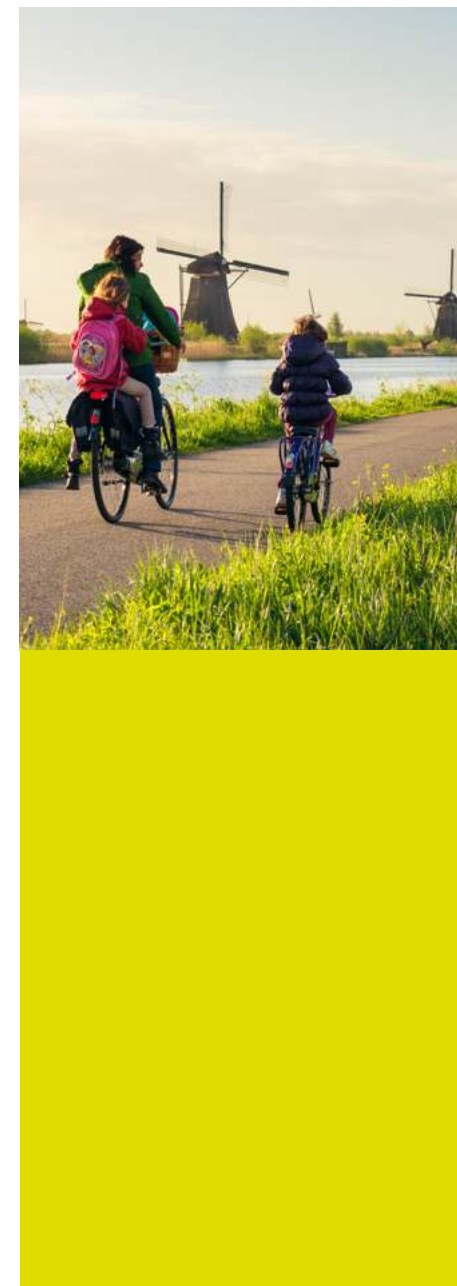
Een systeem kenmerkt zich door dominante waarden van een samenleving, structuren en praktijken en blijft in dynamisch evenwicht. Alleen stevige druk kan leiden tot een fundamentele verandering. Vanuit het transitie-model wordt deze verandering bewerkstelligd binnen een aantal, door DRIFT gedefinieerde, pijlers (zie figuur 2).

Een strategische aanpak

Met dit sterke wetenschappelijke kader als basis, definiëren we de systemen waaraan we als organisatie door middel van onze hoofdoelen verbonden zijn. Met een helder en kritisch denkkader (zie figuur 3), toetsen we vanuit een multidisciplinair perspectief of en waar onze interventies nodig zijn.

En ook: waar onze krachten het meest tot hun recht komen. We gebruiken dit kader om het proces van evaluatie vanaf begin 2026 vorm te geven.

Strategisch denkkader

Bij de keuze van de systemen en de lange **termijn strategie** die daar bij hoort hanteren we de vragen uit het volgende denkkader:

Is dit systeem en de verandering ervan relevant in de bijdrage om klimaatverandering tegen te gaan?

Is dit systeem en de verandering ervan relevant in de bijdrage om biodiversiteit te herstellen?

Binnen het gedefinieerde systeem ontwikkelen we een helder beeld van de gewenste situatie. Waar willen we naartoe bewegen? Wat is de ideale situatie?

Om te definiëren wat het meest nodig is om de ideale situatie te bereiken, analyseren we in hoeverre de transitie al gaande is en waar onze **impact** ligt.

In welke mate is structuur aanwezig om naar de gewenste situatie te bewegen?

In hoeverre draagt de cultuur in de samenleving bij aan de beweging naar de gewenste situatie?

Zijn er voldoende initiatieven in de praktijk die de beweging kunnen versnellen?

De antwoorden op deze vragen geven aan of en hoe onze inzet nodig is.

In de laatste fase van de analyse bekijken we ook of wij de juiste **positie** hebben om bij te dragen aan de verandering binnen het systeem.

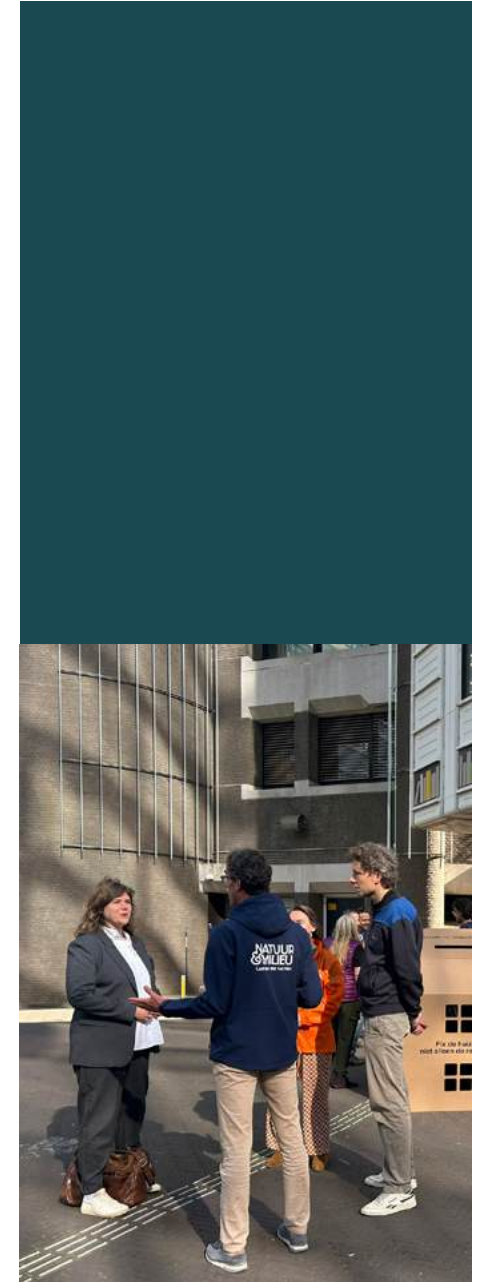
Kunnen we onze kenmerkende werkwijze en kracht hier op de juiste manier inzetten?

Zijn er andere organisaties die zich hier al voldoende mee bezighouden?

Hebben we de mensen en middelen om ons hier langdurig voor in te zetten?

Figuur 3: Strategisch denkkader

Deze werkwijze geeft een helder en duidelijk beeld van waar en hoe we de komende jaren de juiste bijdrage kunnen leveren, zodat we onze kracht en onze mensen optimaal gebruiken. Het geeft de ruimte een sterke meerjarige strategie te ontwikkelen binnen elk van de systemen waaraan we werken, met een perspectief op de toekomst. Dit kan betekenen dat de focus van onze programma's zich de komende jaren verdiept, verbreedt of verlegt.

4.2 De maatschappij als systeemversneller

Het model van DRIFT laat zien dat duurzame verandering het meest effectief tot stand komt als Structuur, Cultuur en Praktijk volwaardig met elkaar meebewegen. De afgelopen jaren heeft Natuur & Milieu zich bewezen binnen de pijler Structuur. Onze inzet op beleidsverandering is succesvol. Om optimaal te kunnen bijdragen aan de transitie, zetten we ons werk richting de samenleving steviger neer met de pijlers Cultuur en Praktijk. Naast de pijler Structuur. Dit maakt ons als organisatie wendbaar om op alle pijlers in te kunnen zetten en zo de transitie te versnellen. De balans tussen de pijlers bepalen we mede afhankelijk van het politieke klimaat en de systeemanalyse.

Dit betekent een strategische verandering. De afgelopen jaren werkten we met een 360-gradenbenadering. Daarin zetten we initiatieven met bedrijven (Praktijk) en ook communicatie en campagnes (Cultuur) vooral in om onze voorstellen voor beleid (Structuur) kracht bij te zetten. Dat veranderen we de komende jaren. Het huidige tijdsbeeld en de maatschappelijke opgaven vragen om een stevigere rol op het gebied van Cultuur en Praktijk vanuit onze organisatie. Niet losstaand, maar als volwaardige pijlers naast ons werk binnen de pijler Structuur. De samenhang tussen de drie pijlers blijft leidend. Alleen in samenhang realiseren we de versnelling die nu nodig is.

Zichtbaar maken wat kan, vormt al langer onderdeel van ons werk. Met praktijkvoorbeelden en koplopers stimuleren we verandering in de echte wereld: de pijler Praktijk. Projecten als De Rijke Noordzee, Waterparels en eerder Testrijders, waarmee we mensen de mogelijkheid gaven elektrisch rijden te proberen, laten zien hoe oplossingen succesvol in de praktijk kunnen landen. De komende jaren intensiveren we deze aanpak. Want tastbare voorbeelden zijn essentieel om de beweging op gang te brengen en vast te houden.

Dat geldt ook voor onze werkzaamheden binnen de pijler Cultuur. Door deze beter te positioneren, kunnen we meer mensen in beweging krijgen. Dat vergroot ons bereik, onze zichtbaarheid en de maatschappelijke steun voor verandering.

Dit betekent een bredere rol voor het communicatieteam. We bewegen van technisch inhoudelijke boodschappen die worden gedreven door beleidsbeïnvloeding, naar langlopende verhaallijnen rond gezonde lucht, schoon water, vruchtbare grond en een groene leefomgeving. We gaan laten zien hoe dit directe invloed heeft op jouw dagelijks leven, en halen het daarmee weg uit het domein van experts en politieke tegenstellingen. We brengen het terug naar waar het hoort: jouw leefomgeving en jouw gezondheid.

Binnen deze communicatiestrategie blijven onze verhaallijnen dicht bij mensen en weg van vakinhoudelijk en ambtelijk jargon of grootse termen. Waarom doen we wat we doen? En welke positieve invloed heeft dit op jouw leefomgeving? We kiezen in onze communicatie voor onderwerpen waarvan is onderzocht dat ze goed aansluiten bij mensen. Door te communiceren vanuit deze verhaallijnen, nemen we mensen beter mee in ons werk en laten we de samenhang zien tussen onze activiteiten binnen de drie pijlers. Steeds laten we zien waar we naartoe gaan en hoe we daar komen. Dit draagt bij aan de verandering die we voor ogen hebben.

Dit vraagt van ons als organisatie dat we op een andere manier kijken naar de onderwerpen waaraan we werken en naar onze keuzes in communicatie-, pers- of campagnestrategieën.

Het biedt ruimte om te werken aan verschillende facetten van een systeemverandering. Met onze kracht van urgent optimisme, leggen we de komende jaren nog meer nadruk op wat al kan en gebeurt in onze samenleving. We verbinden coalities van koplopers, initiëren pilots en kijken samen naar de mogelijkheden. We laten zien dat het kan.

4.3 Duurzame keuzes verankeren in beleid en wetgeving

Een belangrijke basis van ons werk blijft in de pijler Structuur en onze invloed op wet- en regelgeving. De overheid heeft de verantwoordelijkheid om mensen en natuur te beschermen. Dat vraagt om beleid met oog voor de lange termijn. We zien in de praktijk echter vaak dat kortetermijnbelangen en snelle oplossingen het winnen van een aanpak die ook toekomstbestendig is. Dat is waarom wij aan tafel zitten: we laten zien wat nodig is voor blijvende vooruitgang met het oog op biodiversiteit, een goede leefomgeving en gezondheid van mensen.

Door middel van voorstellen voor wetten, regels en beleid werken we eraan dat duurzame keuzes steeds gemakkelijker en financieel aantrekkelijker worden. We faseren daarmee de vervuilende alternatieven langzaam uit. Dit zorgt voor het structureel tegengaan van klimaatverandering en het herstel van biodiversiteit.

Invloed op nationaal beleid

Onze inzet richt zich primair op het Rijk en landelijke wet- en regelgeving. We zijn een gedegen gesprekspartner voor ministeries, ambtenaren en politici. We leveren scherpe analyses, onderbouwde

oplossingen en vertellen het eerlijke verhaal. Dit doen we via formele overlegstructuren, persoonlijke gesprekken en inspraakprocedures. Ook in de Tweede Kamer blijven we zichtbaar: met Kamerleden, commissies en in rondetafelgesprekken zorgen we dat onze thema's op de agenda blijven. Rond verkiezingen en formaties zorgen we dat onze voorstellen landen in partijprogramma's en regeerakkoorden.

De politieke ruimte voor onze voorstellen kan verschillen per periode. Juist daarom is het belangrijk dat we blijven investeren in relaties en bouwen aan oplossingen. Zo houden we onze onderwerpen actueel, ook als het politieke draagvlak tijdelijk kleiner is. We werken achter de schermen verder aan oplossingen, zodat we klaarstaan zodra het momentum zich aandient. Zo blijven we direct bijdragen aan effectieve wet- en regelgeving voor verbetering van klimaat en biodiversiteit.

Op dossiers waar Europees beleid bepalend is, zetten we in op slimme beïnvloeding. In de eerste plaats via onze internationale netwerken, zoals Transport & Environment, European Environmental Bureau en Climate Action Network Europe. Waar nodig treden we ook zelf naar voren of werken we samen met gelijkgestemde Europese ngo's, zoals Bond Beter Leefmilieu en Bellona.

Als landelijke organisatie richten we ons niet op beleid op decentraal niveau. Maar we ondernemen wel activiteiten in provincies en gemeenten, als die bijdragen aan landelijke verandering. Denk aan pilots, projecten en rapportages die laten zien dat verduurzaming kan, en die de bouwstenen vormen voor nationaal beleid. We doen dit vaak samen met de provinciale Natuur- en Milieufederaties, die lokaal goed zijn vertegenwoordigd.

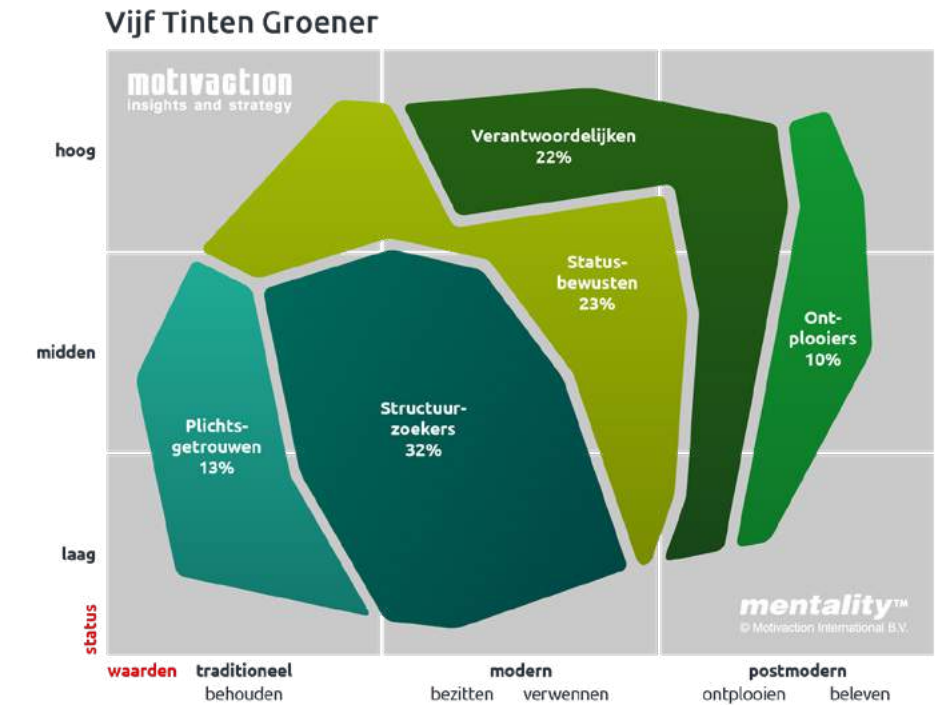

4.4 Woorden die bewegen

Communicatie is een strategisch middel om mensen mee te nemen in verandering en om de politiek te beïnvloeden. We bouwen aan maatschappelijk draagvlak, activeren gedrag en versterken onze positie in het politieke debat met hetzelfde doel: systeemverandering voor een beter klimaat en herstel van biodiversiteit. Dat vraagt om communicatie die meer is dan informeren. We willen mensen raken, activeren en overtuigen. Met verhalen die aansluiten bij hun waarden en leefwereld. Thuis op de bank en tussen de muren van de Tweede Kamer.

We zetten daarom bewust in op doelgroepgericht communiceren, met het Vijf Tinten Groener-model (zie figuur 4) van Motivaction als leidraad. Dit model onderscheidt vijf publieksprofielen met elk hun eigen drijfveren, houding ten opzichte van duurzaamheid, en passende communicatiestijl.

Binnen dit model herkennen we de kern-doelgroepen waarbij ons verhaal de beste voedingsbodem vindt: Verantwoordelijken en Plichtsgetrouwen. We weten dat zij onze boodschap steunen en zich aan ons willen verbinden. Door ze nog beter te leren kennen, vergroten we onze achterban en daarmee onze slagkracht.

Figuur 4: Vijf Tinten Groener-model

We gebruiken het model ook om beter te leren hoe we andere doelgroepen in de samenleving kunnen bereiken. En ook: hoe we onze politieke boodschappen zo goed mogelijk laten aansluiten bij de waarden en overtuigingen van iedere politieke partij.

4.5 Onze belangrijkste tools

Een sterke communicatiestrategie, waarvan campagnes en pers onderdeel zijn, vormt daarmee een belangrijke tool om onze doelen in de komende jaren te realiseren. Daarnaast is er onze lobbykracht, waarmee we voor en achter de schermen resultaten behalen. Met rapporten en onderzoeken maken we urgente problemen zichtbaar en voelbaar, en zorgen we dat ze op de agenda blijven.

De laatste jaren hebben we onze aanpak verbreed, door waar nodig ook gebruik te maken van juridische middelen. Niet als doel op zich, maar als laatste mogelijkheid om doorbraken af te dwingen. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld een manifestatie of productboycot. Dit zetten we alleen in uitzonderlijke gevallen in. We opereren daarbij altijd zorgvuldig en vanuit onze belangrijkste kracht als verbinder.

Juist door de veelzijdigheid van ons interventiepakket, kunnen we per situatie kiezen wat het meest effectief is. Zo blijven we doelgericht en doortastend.

Onze huidige tools zijn geschikt om impact te bereiken op de drie pijlers, dat blijkt uit ervaringen uit het verleden. Ze hangen sterk samen met onze positionering en werkwijze en blijven daarom ook passend in de komende jaren.

We werken strategisch samen met andere organisaties. In coalities ontwikkelen we gedeelde voorstellen en versterken we elkaars boodschap. Dit doen we met verschillende partijen en organisaties uit het maatschappelijk middenveld. Door deze partners strategisch te kiezen, benadrukken we dat goed beleid voor klimaat en biodiversiteit ook positieve gevolgen heeft voor bijvoorbeeld de gezondheid van mensen. Daarnaast maken ze ons werk zichtbaar bij een breder publiek.

Ook met de andere natuur- en milieuorganisaties werken we nauw samen. Binnen de Groene 11, het informele samenwerkingsverband, stemmen we met de inmiddels dertien grootste organisaties onderling af. We delen informatie en benutten elkaars unieke positie. Zo vergroten we samen onze invloed op landelijk beleid.

Stap voor stap

Onze aanpak voor de komende jaren kenmerkt zich door een scherpe meerjarige strategie op de systemen die het meest invloed hebben op het tegengaan van klimaatverandering en herstel van biodiversiteit. Vanuit een goed doordachte selectie van deze systemen, bekijken we effectief wat nodig is en waar onze expertise op de juiste manier ingezet kan worden binnen Cultuur, Praktijk en Structuur. Dit leidt tot een meerjarige strategie op de onderwerpen, met heldere prioriteiten, waarmee we stap voor stap bouwen aan impact. Zo brengen we nog meer richting en versnelling aan in ons werk.

5. Meer impact door een sterke basis

Om onze ambities de komende jaren waar te maken, is een sterke organisatie onmisbaar. Alleen met een stevige interne basis kunnen we het verschil blijven maken in een wereld die continu verandert. Dat betekent dat we tegelijk koersvast en wendbaar moeten zijn in onze aanpak. Dat we rust en richting combineren met alertheid en aanpassingsvermogen.

Die balans vraagt om een organisatie die strategisch denkt. Die kansen herkent en deze weet te verzilveren in zowel maatschappelijke impact als in het aantrekken van financiering. Om onze activiteiten duurzaam te kunnen voortzetten, bouwen we aan een divers en stabiel netwerk van financiers die geloven in onze missie en onze impact waarderen.

5.1 Focus op competentie

We werken in een complexe, snel veranderende context. Dat vraagt om een organisatie die zich blijft ontwikkelen. In de afgelopen jaren investeerden we veel in persoonlijke groei en deskundigheid. De komende jaren bouwen we daarop voort, maar richten we ons ook op een aantal competenties die we als organisatie verder willen ontplooiën. Deze zijn nauw verbonden met onze cultuurwaarden: betrokkenheid, vertrouwen, openheid en samenwerking.

Competentie – externe oriëntatie & interpretatie

Om impact te realiseren in een steeds turbulenter speelveld, is het essentieel dat we scherp analyseren welke systeemverandering nodig is, en dat we doelgericht kiezen welke interventies het meest effectief zijn. Dit vraagt om een sterke externe oriëntatie en een aanwezigheid in het maatschappelijke debat. We volgen de politieke en maatschappelijke context op de voet. We begrijpen de dynamiek in het bedrijfsleven en de samenleving. Alleen als we echt betrokken zijn bij de wereld om ons heen en dit goed vertalen naar ons werk, maken we op het juiste moment het verschil. Dit vertaalt zich binnen onze organisatie in een sterke interne samenwerking, met verschillende disciplines over teams heen, waarbinnen we keuzes maken en focus aanbrengen.

Competentie – een goed gesprek voeren

Openheid en vertrouwen zijn belangrijke cultuurwaarden die in de ontwikkeling van deze competentie relevant zijn. Een scherpe analyse vergt dat we alle kwaliteiten en gezichtspunten in onze organisatie goed benutten, en dat iedereen volop de ruimte krijgt om inbreng te leveren. Dit vraagt om een veilige omgeving waarin een goede discussie kan worden

gevoerd. Het vraagt ook om de mogelijkheid inbreng te leveren op een manier die past bij ieders persoonlijkheid, zodat een diversiteit aan stemmen wordt gehoord. We stimuleren medewerkers om hun talent te benutten, zich uit te spreken en verantwoordelijkheid te nemen. Zeker in interactie met politiek, bedrijfsleven en samenleving is het belangrijk dat we stevig staan, elkaar aanvullen en elkaar versterken.

Competentie – wendbaarheid

Voor iedere systeemverandering werken we vanuit een langdurige strategie. We zijn volhardend, maar realiseren ons ook dat een context kan veranderen. En dat daarmee ook verandert waar en hoe we de meeste impact behalen. Het vraagt dat we flexibel en wendbaar zijn. Dit doen we door regelmatig te evalueren en bij te sturen, om in te spelen op kansen om onze doelen dichterbij te brengen. Daarbij benutten we ieders talent en competenties zo optimaal mogelijk. Met elk team bepalen we waar het team staat op deze competenties. Zowel organisatiebreed als ook per team geven we vervolgens concreet vorm en ondersteuning aan ontwikkelstappen.

Kracht door verschil

Om elkaar te begrijpen en elkaars verschillende benaderingen te benutten, gebruiken we het praktische instrument van Insights Discovery: een model dat inzicht geeft in gedragsvoorkeuren en teamdynamiek. Het maakt onze teams effectiever in samenwerken. Er ontstaat meer begrip, en de kracht van diversiteit wordt optimaal benut.

We geloven dat een diverse organisatie creatiever en innovatiever is, en beter in staat om aan te sluiten bij de samenleving waarvoor we werken. We streven daarom naar teams die een afspiegeling van deze samenleving zijn. Meer diversiteit en inclusie verbetert ons werk en helpt ons beter aan te sluiten bij de mensen voor wie we het doen. Een veelheid aan stemmen maakt ons sterker en veerkrachtiger.

5.2 Financiële gezondheid

Naast een sterke interne organisatie, is ook een gezonde en veerkrachtige financieringsstructuur essentieel om onze ambities waar te maken. Een belangrijk speerpunt hierin voor de komende jaren is de diversificatie van onze fondsenportefeuille. Dat willen we zowel binnen bestaande financieringslijnen bereiken, als door nieuwe bronnen aan te boren.

Een belangrijke pijler in onze financiering is de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij. Deze structurele steun is al jaren van onschatbare waarde voor onze organisatie, zowel financieel als in zichtbaarheid en agendering van onze onderwerpen. Daarnaast ontvangen we financiering van private vermogensfondsen. Ook deze partners delen onze visie en dragen bij aan het realiseren van systeemverandering.

Om onze financiële weerbaarheid te vergroten, zetten we nadrukkelijk in op het verbreden van onze inkomstenbronnen. Daarbij ligt de focus op de groei van vrij besteedbaar geld: giften die we flexibel kunnen inzetten op urgente dossiers en innovatieve initiatieven. Zowel in de particuliere als de zakelijke markt zien we hierin substantieel groeipotentieel. We richten ons hierbij op groei van onze achterban en donateursbasis, en daarnaast versterken we onze samenwerking met bedrijven. Financiële en in-kind samenwerkingen bieden hierbij kansen om gezamenlijk impact te bereiken.

Deze groeistrategie vraagt om investering in zichtbaarheid, in systemen en in mensen. In onze meerjarenbegroting houden we daarom expliciet ruimte voor het versterken van onze fondsenwervende capaciteit en merkzichtbaarheid. Zo bouwen we stap voor stap aan een financieel veerkrachtige organisatie. Onafhankelijk en toekomstgericht.

6. Alert op risico's

Het verbreden en evenwichtiger verdelen van onze inkomstenbronnen zijn onderdelen van een aanpak waarbij we de financiële risico's helder in kaart hebben en op tijd acteren om de continuïteit en slagkracht van Natuur & Milieu te waarborgen. Door het veranderde politieke klimaat neemt de vraag naar financiering vanuit grote gesubsidieerde goededoelenorganisaties toe. Dit is een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren. We zetten daarom in op een diversificatie van de inkomstenstromen.

We zien ook de groei van zogenaamde Big Tech als belangrijk aandachtspunt. Door de dominante positie van grote technologiebedrijven zijn organisaties wereldwijd, ook wij, steeds afhankelijker van hun diensten en platforms. Dit brengt strategische kwetsbaarheden met zich mee die ons bereik en onze impact beïnvloeden.

We bouwen daarom de komende jaren aan onze digitale weerbaarheid. Dat doen we bijvoorbeeld door te investeren in de groei van onze eigen e-maildatabase en door onze directe communicatiekanalen te versterken. We houden daarnaast de opkomst van alternatieven goed op de radar. En we zetten onze creativiteit en innovatiekracht in om onze doelgroepen ook op andere manieren te bereiken.

In het verlengde daarvan houden we ook de razendsnelle ontwikkelingen rond kunstmatige intelligentie (AI) scherp in de gaten. We zien de kansen, maar zijn ook alert op de risico's. Nieuwe Europese wetgeving stelt heldere eisen aan het verantwoord gebruik van AI. Wij richten ons op veilig, transparant en ethisch gebruik binnen onze organisatie. Dat doen we met duidelijke richtlijnen, met kennisontwikkeling voor onze medewerkers én waar nodig met hulp van externe experts.

Tot slot signaleren we ook risico's in de politieke omgeving, zowel nationaal als internationaal. De huidige periode van instabiliteit, sociale onrust en geopolitieke verschuivingen vraagt om alertheid en flexibiliteit. Het zorgt ervoor dat klimaat en biodiversiteit niet de aandacht krijgen die nodig is. Door deze realiteit te erkennen, blijven we wendbaar en toekomstbestendig. Ook in tijden van onzekerheid.

Verandering maak je samen

In deze meerjarenvisie hebben we uiteengezet hoe we de komende jaren koersvast én wendbaar blijven. We hebben scherpe accenten gelegd, kaders geformuleerd en onze rol helder gepositioneerd. Vanuit systeemverandering en een diep besef van urgentie, werken we aan structurele oplossingen die bijdragen

aan het tegengaan van klimaatverandering en het herstel van biodiversiteit.

Dit doen we samen. Met beleidsmakers, bedrijven, wetenschappers, maatschappelijke organisaties en met mensen. Jij en ik. We verbinden en we laten zien dat verandering nodig is, maar ook mogelijk en aantrekkelijk.

We gaan met vertrouwen deze nieuwe periode in. Met een sterk team, een helder verhaal en een gezamenlijke ambitie: gezonde lucht, schoon water, een vruchtbare bodem en een groene leefomgeving. Voor iedereen.

NATUUR & MILIEU

Laat zien dat het kán

Colofon

Natuur & Milieu
Utrecht, augustus 2025

Deze meerjarenvisie is tot stand gekomen dankzij de inzet van een multidisciplinair team van Natuur & Milieu, bestaande uit collega's van verschillende afdelingen. Samen werkten zij aan de inhoud, strategie en redactie. Met speciale dank aan Wilma Berends, Aniek Blokzijl en Lenneke Bolkenbaas voor hun bijdrage aan deze visie voor de toekomst.

Eindredactie

Jeroen Teitler (Teitler Tekst)

Vormgeving

Rik Mobach (Rik Mobach Design)

Contact

E-mail: info@natuurenmilieu.nl
Telefoon: 030-233 13 28

 [@natuurenmilieu](https://www.instagram.com/natuurenmilieu)

 [Facebook.com/natuurenmilieu](https://www.facebook.com/natuurenmilieu)

 [Linked.in/natuurenmilieu](https://www.linkedin.com/company/natuurenmilieu)

 <https://natuurenmilieu.nl>

